

TÜRKİYE'DE SON DÖNEM KALKINMA PLANLARINDA KÜLTÜR CULTURE IN TURKEY'S RECENT DEVELOPMENT PLANNING

Mustafa TALAS*

Kültür, insanın insan tarafından tesis edilmiş çevresini ifade eder. Kültür çeşitli kodlardan oluşan bir bütündür. Bütün bunların yanı sıra kültür bütün yaşamı etkileyen bir yapıya sahiptir. Siyasal yaşam da sosyal yaşamın bir parçası olarak toplumda mevcuttur. Buna bağlı olarak kültürel politika toplumların geleceği açısından önemli roller içermektedir. Kültürel planlama da devlet ve toplum hayatındaki politik yollardan biri olarak yer almaktadır. Cumhuriyet Dönemi'nde, özellikle Atatürk Dönemi'nde, reform ve yenilikler uygulama bakımından daha iyi olmuştur. Atatürk'ün kültür politikasında uygulamalı faaliyetlere önem verilmiştir. Daha önce düşünilemeyen pek çok mesele yasalaştırılmıştır. Bununla beraber, Atatürk sonrasında, yöneticiler, benimsenen reformların hayata geçirilmesi konusunda pek fazla başarılı olunamamıştır. Buna rağmen, Türkiye planlama konusunda güçlü bir geleneğe sahiptir. Türkiye, özellikle Cumhuriyet yönetimiyle beraber planlamada ileri seviyeye ulaşmıştır. Fakat kalkınma planlarının ekonomik önceliğe sahip olması gerçeğinden dolayı bu performans kültür sektöründe elde edilememiştir. Bu çalışmada Türk Kalkınma Planları kültür sektörü başlığı açısından araştırılmıştır. Özellikle dokuzuncu, onuncu ve onbirinci kalkınma planları incelenmiştir. Çalışmada teorik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: Kalkınma, planlama, kalkınma planları, kültür

Abstract

Culture is everything that is created by human and belongs to human. Culture is a completed with its various codes. In addition to culture which affect on its tradition is related to whole life. Political life is the part of social life in society. For that reason cultural pollitics has an impotent role for socities about future and now. Cultural planning is also one of the manners of the politics in the states.

Culture can survive by tradition. In the Republic Era, the reformations and the novelties has been more favorable about the aplication. In the Ataturk's cultural politics, it has been considered important practical workings. A lot of Questions which were not thought before have been made laws. However after Atatürk, this understanding has been lost weight because directors could not charismatic personality like him. However, Turkey has a strong tradition about development

---

* Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Niğde / TÜRKİYE mtalas44@gmail.com ORCID: 0000-0002-0031-489X

planning. In particular Turkey has reached advanced level of planning along with republic governance. But this performance has not been get about culture sector because of the fact that development planning has got economical priority. In this study, we argued that Turkish Development Plans has been investigated about culture sector. Espically it is studied on recent development plans which they are number ninth, tenth and eleventh. It is drawn on theoretical analyze in this study.

Key words: Development, planning, development plans, culture

Giriş:

Türkiye’nin Kalkınma Planlarının ilk sekizi üzerine kültür boyutuyla daha önce yapmış olduğumuz çalışmanın devamı niteliğinde olarak sekizinci plandan sonrasına son dönem diyerek, o dönemdeki kalkınma planlarının kültür boyutuyla analizini bu çalışmada yapmış olduk.

Bu bağlamda bu çalışmada öncelikle metodolojik olarak kültür konusunun sosyolojik açıdan değerlendirmesini yapıp ikinci aşamada da kalkınma planları ile ilgili genel çerçeveli bir izahta bulunduk. Son aşamada da son dönemde hazırlanmış üç kalkınma planı olan Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planlarında Kültür başlığını ele aldık.

Türkiye’de kültür politika ve planlamaları konusunda Atatürk Dönemi başarılı çalışmalara imza atılmıştır. Ancak bu ahenk uzunca bir süre yakalanamayacak ölçüde kaybedilmiştir.

Türkiye’de kalkınma planları genelde ekonomiye ağırlık veren bir yaklaşımla hazırlanmaktadır. Son zamanlarda her sektör ayrıntılı ve geniş bir biçimde analize tabi tutuluyor olmasına rağmen, yine de ekonominin baskın karakterinden tam anlamıyla kurtarılmış olamıyor denilebilir. Bir ölçüde bu işin doğası gereği ekonomi ağırlıklı olması anlaşılabilir bir durumdur. Ancak başka sektörlerin de etkili ve özenli bir biçimde hazırlanması gereklilik arz etmektedir. Kültür de daha önceleri yüzeysel bakış açısıyla eğitim başlığının altında yer alırken, daha sonraları turizm başlığının altına konulmuştur. Daha sonraları da bazen bağımsız bir başlık bazen de turizm ile ortak bir ana başlık şeklinde varlığını ortaya koyabilmiştir.

Çalışmada metod olarak dönemsel analiz benimsenmiştir. Bu bağlamda Sekizinci Kalkınma Planının hazırlandığı ve uygulandığı 2000-2004 Sonrası Dönem baz alınmıştır. O dönemden günümüze kadar olan üç kalkınma planı kültür açısından analiz edilmiştir. Materyal olarak basılı kitap ve dergilerin yanı sıra, web ortamında kalkınma planlarını hazırlayan teşkilatların web sayfaları ve yine web ortamında erişilebilen eserler kullanılmıştır.

Üç bölümlük çalışmanın birinci bölümünde kültür ve kültürün araştırılması-planlanması, ikinci bölümde genel olarak kalkınma planları,

üçüncü ve son bölümde ise son dönemdeki kalkınma planlarında kültür başlıkları biçiminde hazırlanması söz konusu olmuştur.

Birinci bölüm olan kültür, kültür politikası ve kültür planlaması ile ilgili başlığa bu aşamada geçilebilir.

1.Kültür:

Toplumsal bilimlerin önemli uğraşı alanlarından olan kültürün kavramsal analizinin yapılması önemlidir. Bu önemine bağlı olarak çalışmamızda kültürün kavramsal analizini yapmak gerekli olacaktır. Bu gereği yerine getirdikten sonra kültürün planlaması ve kültür politikası adını taşıyan alt başlığın izahı söz konusu olacaktır.

1.1. Kavramsal Olarak Kültür

Kavram olarak kültür çok kullanılması sebebiyle işlek olan bir yapıdadır. Yani hayatın her alanıyla ilgili olan bir kavram olması sebebiyle işlek diye ifade edilmektedir. İnsan ve toplum ile ilgili her mesele ile bağlantılı olan kültürün yüz altmıştan fazla tanımı yapılmıştır. Elbette bu kadar çok tanımı yapılmış olan kavramın bütün tanımlarından bahsetmek imkanı bulunmamaktadır.

Bir bakıma kültür hakkındaki bu durum tanımlanamama problemi anlamına gelmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010:35-36). Kültürün sahip olduğu bu zorluğu politika olarak kültürün icra edilmesinde ve planlanmasında da görebilme şansımız olmaktadır. Zor olan şey yapılamaz ve icra edilemez diye bir gerçek yoktur. Elbette zor olan da başarılabilir olmaktadır. Bu durum kültür için de geçerli olmaktadır.

Bütün farklı tanımlamaları bir tarafa bırakmak gerekirse, genel olarak kültür için şu tanımlamayı yapmamız konumuz açısından da önem arz edecektir: “Kültür, insanın insan tarafından tesis edilmiş olan çevresini anlatmaktadır.”(Talas, 2013:332). Bu geniş kapsamlı tanımın yanında bir başka geniş boyutlu yaklaşım biçimine göre kültür, bir toplumun üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, inanç, gelenek, sanatsal faaliyet, hukuk, ahlaki değerler ve diğer yetenek ve alışkanlıkları da içeren karmaşık bir bütündür (Kottak, 2008:46).

Bir anlamda insana dair ve topluma dair maddi ve manevi ne varsa, kültür onların hepsini kapsamaktadır. Bu sebeple insan ile ilgili olan bütün bilimler ile de kültürün etkileşimi söz konusudur.

Kavramsal olarak kültürü bu şekilde özetledikten sonra kültürün planlaması ve politikasının izah edilmesi söz konusu olacaktır.

1.2. Kültür Planlanması ve Kültür Politikası

Kültür planlamasından önce genel olarak planlamayı açıklamak gerekmektedir. Buna göre, planlama, “bir cemiyetin veya organizasyonun bünyesinde meydana gelen sosyo-kültürel değişiklikleri kendi haline bırakmaksızın, devamı, tipi, sürati ve istikameti itibarıyla kontrol altına alma faaliyetidir.” (Bilgiseven, 1986:334)

Büyük veya küçük bütün organizasyonların planlama faaliyetlerinin ortak özelliği, hepsinin değişme ile ilgili olmasıdır. Aile, okul, ticarî işletme, devlet vb gibi bütün organizasyonlarda, kendiliğinden meydana gelen bütün değişmelerin istenilen sonuçları vermesini sağlamak ya da yavaş değişme veya durgunluk hallerinden daha süratli değişmeye dönüştürülmesi için birtakım planlar yapılması mecburiyeti ortaya çıkar. İşte devlet faaliyetlerinden biri olarak karşımıza çıkan “sosyal hayatın millî çapta planlanması” da özellikle az gelişmiş ülkelerde değişimin yönlendirilmesi ve süratlendirilmesi amaçlarını taşımaktadır. Millî çapta planlama faaliyetleri, “bütüncü görüş”e ihtiyaç hissettirir. Değişimin istenilen yön ve hıza göre ayarlanması, sosyal realitenin bütünlük çerçevesinde göz önüne alınması ile mümkün olabilir. Aksi halde, bir alanla ilgili olarak faydalı görülen bir tedbir, bir başka alanda zararlı sonuçlar ortaya çıkarabilir ve bu zarar bir başka alanda elde edilmiş faydalardan daha önemli duruma gelebilir (Bilgiseven, 1986:334-335).

Bir ülkede sosyal ve ekonomik kalkınmanın gereği olarak kültür ve tarih hafızasının yenilenmesi ve kalkınma sürecini kendi kültür ve tarihi ile bütünleştirerek gerçekleştirmek çok önemlidir (Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1984:9). Ancak, bu noktadaki en temel güçlük, kültür konusunun soyut olmasıdır (Çalık, 1983:1-5). Bu güçlüğüne rağmen, pek çok bakımdan sağlıklı bir toplum için planlama yapılması zorunludur.

Kültür planlamasıyla ilgili olarak şu ifadeler de ilâve edilebilir: “Planlamanın kültür sahasına sokulması, bir toplumdaki kolektif değerlerin devlet tarafından tayin edilmesi ve planlanmış bir kültürün yaratılması demek değildir. Planlı kültürden kastedilen mana, resmî bir kültür, hakim bir ideoloji de değildir.” (Erkal, 1996:136) Bu açıklamaların ışığında, devletin görevi, kültür faaliyetlerini daha dar, daha belirli bir sahaya indirgeyerek yerine getirilmesi şeklindedir. (Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1984:7-8) Kültür planlaması toplumun hem varlığını sürdürebilmesi ve hem de demokratik karakterlerini koruması için zorunludur. Devletin kültür sahasındaki faaliyetlerinin gayesi, toplumun maddî refahı ile manevî mirası arasında paralel bir gelişme sağlamak, ilmî gelişme ve ilerlemeyi o toplumun insanları için bir iç zenginliği kaynağı haline getirmek, geçmişin uzantısı olan şimdiki zamanın tarihî devamlılığını temin etmektir. (Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 1984:11)

Kültürün paylaşılmasını arttırmak ve yayılmasını temin eden araçlarla sosyal hayatın vasıflarını yükseltmek ve kültürün geliştirilmesini sağlamak faaliyetleri de "kültür politikası"nı teşkil etmektedir. Kültürün geliştirilmesi de, kültürün bütün boyutlarını-çevre, sanat, bilgi vs.- dikkate alan bütünlüyci ve kapsayıcı tedbirler alınmasına bağlı olmaktadır (Gür, 1985:5).

Kültürün planlanması ve kültür politikası devlet ve toplumların gelecek inşası için çok büyük önem arz eden hususiyetlerdendir. Çünkü planlamadan mahrum olan bir devlet ve toplumun hayati sorunlarının üstesinden gelme şansı olmayacaktır. Özellikle hayatın bütün yönlerini ilgilendiren kültürün planlanması çok daha büyük bir önem arzeder. Yaşam biçimi her şeyden etkilenen yapıda olduğu için, kültürün çok değişik etkilere ve istilalara maruz kalan önemli bir mesele olduğunu ve gelecek nesillerin buna göre şekilleneceğini unutmamak gerekmektedir.

Kültür, kültür politikası ve kültür planlamasının izahatından sonra ikinci bölüm olan Türkiye’de Kalkınma planlarının ele alınacağı bölüme geçilebilir.

2.Türkiye’de Kalkınma Planları

Türkiye’de kültür politika ve planlamaları konusunda Atatürk Dönemi’nde başarılı çalışmalara imza atılmıştır. Ancak bu ahenk uzunca bir süre yakalanamayacak ölçüde kaybedilmiştir.

Genel bir değerlendirmeye de belirli ölçülerde planlama yapılmıştır. Ancak asıl planlama olgusu Planlı Kalkınma Dönemi diye takdim edilen 1960 sonrasında kendini göstermiştir. Bununla beraber kalkınmadaki zihniyet 1980’li yıllara kadar çok fazla değişmeyip “ithal ikameci kalkınma modeli”ne göre geliştirilmiştir. Bu anlayış ile ekonominin yönetimi söz konusu olduğu için kalkınma planları da buna göre şekillendirilmiştir. Cumhuriyet Tarihi süreci içerisinde yapılan planlamalar kamu sektörü için emredici, özel sektör için yol gösterici biçimde olmuştur. Kalkınma planlamaları Türkiye açısından bazen sonuç veren bazen de işe yaramayan biçimde kendini göstermiştir. Her kalkınma planını elbette yalnız başına değerlendirmeye almamalıyız. Bunlar birbirleriyle bağlantılı ve birinden diğerine halledilemeyen konu başlıklarıyla ve içerikleriyle doludur denilebilir (Özdemir,2014:25).

1960 Sonrasında bugüne kadar Türkiye’de on bir kalkınma planı hazırlanmıştır. Hazırlanan planlardan önce planlama olmadığı gibi bir düşünce söz konusu değildir. 1960’tan önce de planlamalar yapılmıştır. Ancak bu erken dönem planlamaları ile 1960 sonrası planlamaları birbirinden ayıran temel ölçüt kalkınma kavramına bakışla bağlantılı olmuştur. Önceleri sadece ekonomik kalkınma baz alınm iken, daha sonraları ekonomik boyuta ilaveten politik, yönetsel ve toplumsal boyutları da kapsayan bir bakış

açısının ürünü olan kalkınma yaklaşımı kendini göstermiştir (Kutlu-Sevinç-Kahraman, 2018:31). Bu durum Türk planlamacılığını da etkilemiş ve kalkınma planları geniş perspektifli bakış açısıyla ele alınmaya başlanmıştır.

Merkezi idarenin bakış açısıyla şekil alan Türkiye’nin kalkınma planı hazırlama deneyimlerinin önemli koku başlıklarından birini de kültür oluşturmaktadır. Kültür konusunun Sekizinci Kalkınma Planına kadar olan boyutları daha önce analiz edilmiş olduğundan bu çalışmada Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları için Son Dönem Kalkınma Planları adlandırması yapılarak analiz edilmesi yolu seçilmiştir.

Bu aşamada son dönem kalkınma planlamalarında kültürün yerinin analiz edileceği üçüncü bölüme geçilebilir.

3.Türkiye’de Son Dönem Kalkınma Planlarında Kültür

Kalkınma planlarının uygulamaya konulduğu dönemden bugünlere kadar kalkınma planlarının odak noktasını her zaman ekonomi oluşturmuştur. Dolayısıyla kültür meselesi de önce ya eğitim ana başlığının içinde ya turizm ana başlığının içinde yer almış ya da kendisine hiç yer bulamamış konu başlıklarından biri olmuştur. Sonraki dönemlerde ayrı başlık şeklinde görülmeye başlanan kültür konusu, son dönemlerde daha fazla önem verilen ana başlıklardan biri olmayı başarmıştır. En son hazırlanan üç kalkınma planında da kültür konusu geniş yer bulma şansı yakalamıştır. Bu bağlamda, çalışmamızın temel odak noktasını son üç kalkınma planında kültür konusu teşkil etmektedir.

Öncelikle Dokuzuncu Kalkınma Planında Kültür konusunun analiz edildiği bahse başlanabilir.

3.1. Dokuzuncu Kalkınma Planında Kültür

2007-2013 Dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda bir ana başlık olarak ele alınmayan kültür konusu ile ilgili olarak kalkınma planının temel amaçlarından birinin kültürün korunması ve geliştirilmesi olduğu şeklinde görüşler öne sürülmüştür. Bu bağlamda, toplumsal değişim sürecinde, değişimden en fazla etkilenen hususlardan biri olarak görülen kültürün zenginlik ve çeşitliliğinin korunmasının amaçlandığı vurgulanmıştır. Kültürün özgün yapısının korunması bakımından somut olan ve somut olmayan kültürel mirasın envanterlerinin çıkarılması ve bazı somut eserlerin restorasyonunun yapılacağı beyan edilmiştir. Kültür politikalarına önem verileceği ve bunun bir göstergesi olarak yerel yönetimler ve STK’ların sürece etkin katılımının temin edileceği öne sürülmüştür. Görsel, işitsel ve sahne sanatlarının gelişimi ve desteklenmesi için uygun ortamlar hazırlanacağı dile getirilmiştir. Kültür turizminin geliştirilmesi için yöresel somut kültürel mirasların öne çıkarılması çalışmalarının destekleneceği vurgusu yapılmıştır. Politikalarda ortak paydaları öne çıkaran çalışmaların

teşvik edilerek kültürel mirasın korunması amaçlandığı anlatılmıştır(Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, DPT Yay., Ankara, 2006, s.98).

Dokuzuncu Kalkınma Planı da sadece kültür konusunda değil, aynı zamanda daha fazla ağırlık verilen ekonomi konuları da dahil olmak üzere güçlü vaatler içeren ancak dönem sonunda bir sonraki döneme bırakılan karakteristik yapı özelliğinden kendini alamamıştır. Bir bakıma vaatlerin vade sonunda yeniden başlanabilecek yeni bir kalkınma planında geçerliliğini sürdürüleceği gerçeği ile karşı karşıya kalınmıştır.

Bu noktada 2013-2018 Dönemlerini kapsayan Onuncu Plan bahsini ele alabiliriz:

3.2. Onuncu Kalkınma Planında Kültür

2013-2018 Dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda bir ana başlık olarak ele alınan kültür, sanat ile birlikte değerlendirmeye tabi tutulmuştur. 10. Planda öncelikle dokuzuncu dönemin durum analizi yapılmıştır. Aslında, bu çok önemli bir ayrıntıdır. Daha önceki plan dönemlerinden farklı olarak önceki dönemde başarılı meseleler analiz edilmiştir. Hedefler arasında gösterilen pek çok hususta başarılıdır vurgusu yapılmıştır. Yurt içi ve yurt dışında tarihi eser envanteri çıkarılmış, eserler restore edilmiş; fuar, sergi, festival ve çeşitli sanat etkinliklerine iştirak edilmiş; kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması için kültür merkezleri inşa edilmiş; sinema sektöründe yerli eserlerin desteklenmesi sağlanmış; sosyal güvenceden yoksun olan kültür ve sanat çalışanlarının sosyal güvenceye kavuşturulması için yasalar çıkarılmış, kültür politikalarının güçlü toplum mantığına göre ortak paydaların öne çıkarılacağı biçimde kimlik tasavvurunun öne çıkarılması çalışmalarına ağırlık verilmiştir(Onuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Kalkınma Bakanlığı Yay., Ankara, 2013, s.44).

Amaç ve hedefler ile politikalar bakımından analiz edildiğinde, Dokuzuncu Kalkınma Planındaki hedefler ile hemen hemen aynı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Onuncu Kalkınma Planından sonra On Birinci Kalkınma Planında kültür bahsine geçmek mümkün olacaktır.

3.3. On Birinci Kalkınma Planında Kültür

2019-2023 Dönemini kapsayan On Birinci Kalkınma Planı'nda bir önceki kalkınma planında, "Kültür ve Sanat" ana başlığı içerisinde ele alınan kültür önem verilen hususlardan biri olmuştur. On Birinci Kalkınma Planı'nın hedef olarak öne sürülen görüşleri öncekileri andıran tarzda olsa da politikalar başlığında daha detaylı ve daha önce var olmayan bazı anlayışların dile getirildiği görülmektedir. Sözelimi "Üniversitelerde Ulusal Restorasyon Mükemmeliyet Merkezi"nin kurulacağı düşüncesi bir ilk olma özelliğini

taşımaktadır. Kentsel tasarımların tarihi kent dokularına göre yapılacağı beyan edilmesi çok anlamlı bir bakış açıdır. Bunun yanı sıra Çanakkale Şehitlik Alanı’nın açık hava müzesi olarak dizayn edileceğinin öne sürülmesi milli tarih bilinci aşlamak açısından önemlidir. Marka şehirler oluşturulması konusunda teşviklerin yapılacağı belirtilmesi anlamlıdır. Özel müzeciliğin teşvik edilmesi değerlidir. Kültür ve sanatın alışkanlıklara yerleştirilmesinin amaçlandığının öne sürülmesi ilginç örneklerdendir. Okuma kültürünün oluşması ve geliştirilmesi için kütüphaneciliğin yenilenmesi, yeni anlayışlara ve teknolojilere göre dizayn edileceğinin söylenmesi güzel bir gelişmedir. Yurt içinde ve yurt dışında Türkçe’nin öğretiminin desteklenmesinden bahsedilmesi önemli ve daha öncekilerden daha doğru bir yaklaşımdır. Kültür endüstrisi ve kültürel girişimciliğin öne çıkarılmasının amaçlanması çok kıymetlidir. Bugün dünyada güçlü olan devlet ve toplumlar kültür endüstrisi ihraç ürününe daha fazla sahip olanlardır. Bu durum da bunun önemini daha iyi anlatmaktadır. Kültürel endüstride destek verilecek olan sektör temsilcilerinin milli kimlik ve aidiyet bilincini öne çıkaranlar ve ortak paydaya ehemmiyet verenler olması hususu da toplumun geleceği adına çok değerli olma vasfına sahiptir (On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023, Ankara, Temmuz 2019: s.160-164).

Sonuç

Türkiye’deki kalkınma planlarının özellikle ekonomi başlığı dışındaki başlıklarının her kalkınma planında aynı tarzda tekrar etmesi sorunların çözülmeden sonrasına miras kaldığının göstergesi olduğu söylenebilir.

Kültür ana başlığı da bu hususlardan olarak dikkat çeken niteliktedir. Sektörel bağlamda önemli konu başlıklarından biri olmayı başarmış olsa da, kültürün hemen sonuç alınamayan alanlardan olması sebebiyle, yatırımların çok az yönlendirildiği alanların başında geldiği bir gerçektir.

Toplumsal yapılarda hayat tarzlarının belirli ideolojik anlayışların etkisinde kalmasının kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Farklı anlayışların bu türden etkisiyle yapılan hizmetlerin somut getirisi olgusu planlamalarda ortaya çıkabilmektedir. Planlamalardaki öncelikler meselesi de büyük oranda zihniyete bağlı olarak gelişim göstermektedir.

Yapılan bu analiz çalışmasında her üç kalkınma planının da birbirini etkileyen ve birbirinin devamı niteliğindeki sorunların çözümü beklentisine vurgu yapan planlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Kültürün alt sektörü olan sinema, tiyatro, müzik, sahne sanatları, kütüphanecilik gibi alanlardaki yeni bakış açıları içermesiyle öne çıkan son dönem kalkınma planları, ülkemizin kültür konusunda önemli mesafeler katettiğini ancak kültür konusunda katedilecek mesafenin diğer sektörlerden daha fazla olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kaynakça:

- Bilgiseven, A. K.(1986). Genel Sosyoloji, İstanbul, Filiz Kitabevi
Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu,
(1984). Ankara,DPT Yayınları
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2006). 2007-2013, DPT Yay., Ankara.
Çalık, M. (1983). Kültür Buhranı'na Planlı Müdahale, Ankara, DPT Uzmanlık Tezi
Erkal, M. (1996). Sosyoloji, İstanbul, Der Yayınları
Gür, H. (1985). Türkiye'de Kültür Planlaması ve Yeni Bir Yaklaşım Teklifi, Ankara,
DPT Uzmanlık Tezi
Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji, Koç Üniv.
Yay., İstanbul.
Kottak, C. P. (2008). Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış; Ütopya Yay., Ankara.
Kutlu, Ö.-Sevinç, İ.-Kahraman, S. (2018). "Türkiye'de Kalkınma Planları
Çerçevesinde Avrupa Birliği Katılım Sürecinin Değerlendirilmesi", KMÜ Sosyal ve
Ekonomik Araştırmalar Dergisi20(34), s.29-40
Onuncu Kalkınma Planı (2013). 2014-2019, Kalkınma Bakanlığı Yay., Ankara.
On Birinci Kalkınma Planı (Temmuz 2019). 2019-2023, Ankara.
Özdemir, V. (2014). Türkiye'de Planlı Kalkınma Deneyimleri, Marmara Üniv Yay.,
İstanbul.
Talas, M. (2013). "Kültür", Sosyal Psikoloji, Editör: Hamit Coşkun, Lisans Yay.,
İstanbul, s.330-344.